

Forstaaelse har indsamlet blandt Befolkningen. Ogsaa Dansk Folkemindesamlings Stof er benyttet, men ret planløst og tilfældigt, og kunundtagelsesvis er hentet Oplysninger fra ældre trykt Litteratur. Trods Ufuldstændigheden bringer Uhrskovs Bog en særdeles fornøjelig og belærende »Posefuld« Folkeminder, tilrettelagt paa overskuelig Maade. Værdien forhøjes yderligere ved talrige smukke Illustrationer, bl. a. Tegninger af Kongstad, P. B. & N. J. Termansen m. fl.

Uhrskov bør fortsætte og yderligt uddybe set saa smukt begyndte Arbejde.

H. Grüner Nielsen.

C. Klitgaard: Hjørring Bys Historie indtil det 19. Aarh. Midte. I. (I Kommission hos H. F. Sigetty).

Vendsyssel hører til de af Landets Egne, der i den nyere Tid hyppigst er blevet underkastet historisk Beskrivelse. Forfatteren af det ovenfor citerede Værk udgav 1906—07 sin fortrinlige og fyldige Beskrivelse af Hvetho Herred, og i 1921 fulgte Byretsfuldmægtig C. Petresch Christensens Bog om Nørre-Sundby til 1701. Efter i Mellemtiden at have foretaget en lille Udflugt søndenfyjds til Nibe og udgivet denne Bys Historie til 1728, lægger Postmester Klitgaard nu en ny Bybeskrivelse frem for Læserne, idet han denne Gang har behandlet selve Landsdelens Hovedstads Historie.

Den lille By med de tre Kirker er ældgammel, saa gammel, at dens Oprindelse ganske taber sig i den forhistoriske Tid, og hele dens Tid, saa langt tilbage, som historiske Kilder naar, og helt op til den nyere Tid, da ogsaa den indfangedes af det vidtspundne Jernbanenet, er præget af Armod og Usseldom, hærgnet som den blev af talrige Ildsvaader; saa fattig og lidet betydende har den været, at da Regeringen i 1645 traf Foranstaltninger til en bedre Ordning af Forsvarsvæsenet og i den Anledning vilde anlægge en Fæstning paa hver Side af Limfjordens Indløb, nemlig ved Hals og Mov, fik man den Ide at nedlægge Hjøring og Sæby og flytte disse Byers Indvaanere til Hals, for at de kunde bebygge den nye By. Begrundelsen til dette Skridt, som jo ikke blev til noget, var, at Hjøring ingen Søhandel havde, og det havde Sæby heller ikke, fordi dens Havn var opfyldt af Sand og ganske ødelagt.

For den, der nu kender Hjøring som den driftige Handelsby med de lange nye Gader ned mod Stationsterrænet og de meget faa gamle Huse i den gamle Del af Byen, er det vanskeligt at

tænke sig, at man her færdes paa en ældgammel Købstadsgrund, og Aarsagen hertil er dels den, at Byen siden Jernbanens Anlægelse er vokset ned ad Bakkehældet imod Jernbanelinien, har skudt en helt ny Vækst paa det gamle Legeme, og dels den, at de hyppige Ildebrande har levnet saa uendeligt lidt af den gamle Bebyggelse udover de tre Kirker, der heldigvis hver Gang er blevet skaanede.

Om nogen egentlig Blomstringstid for Hjøring kan man, naar man ser bort fra det sidste Hundredeaar, ikke tale. Antagelig allerede paa Valdemarernes Tid har Byen naaet den Skikkelse, som den beholdt i den senere Middelalder. Den har sikkert aldrig været, hvad man kalder en folkerig By, thi dens Udstrækning var neppe større den Gang end Aarhundreder senere, men den var dog ved Middelalderens Slutning en By med Bisperesidens og Sysseltingsted, med 3 Kirker og 2 Kapeller. Et Begreb om dens Størrelse i Forhold til dens Naboer faar man gennem Udskrivningerne, der viser, at i 1535 udskreves der af Hjøring 6 Baadsmænd og 1 Tømmermand, medens Aalborg maatte stille 10 Baadsmænd og 2 Tømmermænd, hvilket kan tyde paa, at Aalborg, der var plyndret og afbrændt i Grevefejden, næppe den Gang var doobbelt saa stor som Hjøring. 1582 stillede Hjøring 4, Sæby 5, Skagen 6 og Aalborg 20 Baadsmænd, og Hjøring var saaledes den mindste, i alt Fald den folkefattigste af Vendsyssels Købstæder, og ti Aar tidligere var Byen, vistnok paa Grund af en Ildebrand, kommen i Restance med de kongelige Skatter. Omkring 1600 rantes Byen desuden af den store Pest, og allerede 1553 var Bispesædet flyttet til Aalborg, saa den sidste Halvdel af 16. Aarh. var en drøj Tid for Byen, og det hjalp kun lidt, at den nogle Aar forinden havde faaet en Latinskole. Var det 16. Aarh. sluttet under svære Forhold, varslede det 17. ikke bedre. Først rasede Pesten, derefter fulgte 1627 Jyllands Besættelse af de kejserlige, 1644 Torstenssons Indfald, og 1647 rantes Byen af en Ildsvaade, der ødelagde 17 eller 18 af Byens bedste Gaarde. Saa kom Svenskekrigen 1657—58 og derefter vore »Venner« Brandenborgerne og Polakkerne, der var langt værre end Svenskerne. 1684 mistede den fattige By sit sidste Værdighedstegn som Stiftsstad, idet Landemoderne flyttedes til Aalborg, og atter 1693 hærgede Ilden Byen, saa at kun nogle faa Huse skaanedes. Neppe havde Byen rejst sig af Asken, før den i 1702 paany rantes af Ildsvaade, hvorved 22 Gaarde og Huse nedbrændte, hvoriblandt Præstegaarden og Latinskolen.

1715 talte Byen kun 76 Familier, af hvilke kun tre ernæredes af Kramhandel i Forbindelse med Avling, 14 ved Haandværk, 26 ved Avlsbrug, mest i Lejejord, og 22 var ganske fattige. Det

18. Aarhundredes fredeligere Forhold bragte Byen i Fremvækst, og allerede 1719 talte den 105 Familier. 1801 var Indbyggerantallet steget til 744, eller omtrent til samme Antal som i 1672, og 1825 var der 1100 Indvaanere. Byen var 1794 blevet Residens for Amtmanden, fik omtrent samtidig Apotek, Distriktslæge, Amtstue og 1802 Postkontor. Kort sagt, det lysnede for den gamle By, og endelig 1871 kom saa Jernbanen, der bragte Byen det store Opsving efter al Fortidens Modgang.

Forfatteren skildrer hele denne Udvikling paa sin sædvanlige grundige og dog livfulde Maade, og selv om Fremstillingen er spækket med Aktstykker og Citater, bliver han aldrig kedelig eller trættende. Han har gjort flittig Brug af Kilderne, hvor disse rinder, ikke mindst af Tingbøgerne med deres livfulde Bidrag til Tidshistorien. A propos Tingbøgerne. Det er jo saaledes, og har altid været saaledes, at de gode, lovlydige Borgere træffer man kun sjældent i Politiets Kløer, altsaa heller ikke i Fortidens Tingbøger. De Personer, man træffer der, er Skælmene og Urostifterne, og den, der i for høj Grad vil benytte Tingbøgerne som Kilder til Skildring af Fortidens daglige Liv, vil meget let opnaa, at den ukyndige og i historisk Læsning lidet forfarne faar et ganske fejlagtigt Indtryk af Fortidens Mennesker og det Liv, der rørte sig i de indsnævrede Bysamfund. Denne Fare har Forfatteren heldigt undgaaet, selv om Fremstillingen af den meget uheldige Magistratsperson Søren Bering vel uden Skade kunde have været gjort noget kortere.

Forfatteren gør i et lille Forord Rede for Grundene til, at han, der hele Bogen igennem anvender den gamle Stavemaade Hjøring, i Bogens Titel derimod skriver Hjørring. Denne Inkonsekvens skyldes dels, at Stednavneudvalget desværre har godkendt den langt yngre Stavemaade, ligesom Byraadet, der tillige med Carlsbergfondet, har ydet Udgivelsen Støtte, har ønsket denne Form anvendt.

Forfatteren udtaler i Forordet, at 2. Del, der omfatter de mere specielle Emner som Kirke, Skolevæsen, Raadhus, Øvrighed o. s. fr., ligger færdig til Trykning og vil udkomme, saa snart det lykkes ham at tilvejebringe Midler til Udgivelsen. Der er næppe noget at sige til, at et Arbejde som dette er brødløst Arbejde, men Synd og Skam er det, at Forfatteren af et Værk som dette skal gaa sin ydmyge Tiggergang for at erholde nogle karrige Understøttelser, saa karrige, at Udgivelsen i langt de fleste Tilfælde bringer Forfatteren et personligt økonomisk Tab. Dette være sagt i al Almindelighed og ganske uden Henblik paa nærværende Bog, om hvis økonomiske Forhold Anmelderen intet ved.

Det maa haabes, at enhver god Vendelbo, der har Interesse

for sin Landsdels Historie, vil læse Klitgaards nye Værk og give det en Hædersplads i sin Reol. Bogen fortjener det, ikke blot paa Grund af dens Fremstilling, men ogsaa for dens med Omhu valgte og godt udførte Billedstof.

H. Hjorth-Nielsen.

Edv. Egeberg: Silkeborg Slot I—III. (Steen Hasselbalchs Forlag).

Med den nys udkomne 3. Del har Edvard Egeberg nu afsluttet sin store og statelige Bog om Silkeborg Slot og Len, som indtager en smuk Plads i vor kulturhistoriske Litteratur. Forf. forener nemlig i sjælden Grad omfattende og dybtgaaende arkivalisk Viden med en meget underholdende og livlig Fremstillingsform. Det har utvivlsomt ikke været nogen let Opgave at gengive alle disse store Mængder af møjsommeligt indsamlede Enkeltheder i en overskuelig og læselig Form, men det maa siges at være lykkedes Forf. fuldtud, uden at han har ofret noget som helst til »Journalismens« farlige Molok. Ikke fordi der i Almindelighed skal siges noget ondt om Journalisme, men hver Ting til sin Tid og paa sit Sted: Journalismen hører hjemme i Dagblade, men ikke i lokalhistoriske Værker — og heller ikke i historiske Aarbøger.

Det er første Gang, man har set en paa een Gang saa levende og saa udførlig Skildring af Livet paa et gammelt kongeligt Lensslot, som siden blev Hovedkvarter i et Rytterdistrikt, for til Slut atter at gaa over i privat Eje. I det første Bind skildres Slottets Beliggenhed, Udseende og Indretning paa Grundlag af Inventarielister og spredte Notitser i Lensregnskaberne. Derefter følger et Afsnit om Slottets ældste Tid under Adelsmænd af Musers, Hvassers, Langers, Styggers og andre Slægter og til Slut under Aarhusbisperne. Efter denne Indledning følger et meget interessant Kapitel om Livet paa og om Slottet, navnlig i Lenstiden. Her præsenteres vi for hele Folkebestanden lige fra Lensmanden og ned til Kældersvenden og Hovbonden. Her savnes heller ikke fyldige Oplysninger om Landbruget ved Slottets Ladegaard og paa Bøndergodset. Som det er naturligt i »Skov-Lovringernes« Egn spiller Skildringen af Livet i Skovene, Svineavl, Krybskytteri, Trætyverier en fremtrædende Rolle i dette Afsnit.

Den følgende Del af Værket omfatter en Skildring af de vigtigere Begivenheder paa Slottet og i Lenet under de forskellige skiftende Lensmænd, hvis Biografi gives, og hvis karakteristiske Portrætter tegnes, hvor de historiske Kilder tillader os at se det.